1. Dit eiland behoort tot de Maleische archipel.
2. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
3. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
4. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
5. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
6. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
7. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
8. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
9. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.
10. Het eiland Roti is een der kleinste van de Maleische archipel.

Omtrent het eiland Roti zijn zoovele tegenstrijdige berichten verspreid, dat ik het niet onbelangrijk acht daarop de aandacht te vestigen, waartoe ik wegens de uitgebreide literatuur (zie het Aardr. en Stat. Wdb. sub *Timor*) heb uitgekozen de werken van Dr. Buddingh, „Neêrlands Oost-Indië“, Deel III, en Dr. de Hollander, „Land- en Volkenkunde van N. I.“, Dl. II.

De eerste noemt het de broodkamer van Koepang (blz. 300) en vindt deze naamsafleiding zelfs zeer natuurlijk, zooals blijkt uit de bijvoeging, dat *Roti* in het Maleisch *brood* beteekent. Daargelaten dat de uitvoer van voedingsmiddelen naar Koepang zoo heel aanzienlijk niet is, moet die zonderlinge afleiding te meer verwondering wekken, daar de eerste bewoners het woord *brood* wel niet zullen gekend hebben. De ware naam is dan ook *Rote* (hier en daar *Lote* uitgesproken), alzoo genoemd naar eene plaats op de noordkust, die nog heden *pantei Rote* heet, en waar men een gelijknamige kampong aantreft, die tot het regentschap *Landoe* behoort. Bij de inlandsche bevolking bestaat eene overlevering, dat de eerste nederzetting daar heeft plaats gehad, en naar den aanvoerder het strand zijn naam ontving, terwijl zij de verbastering tot *Roti* toeschrijven aan een verkeerd begrip der schepelingen, die bij hun eerste bezoek in de nabijheid van dat strand landden en den lokalen naam op het geheele eiland toepasten ¹.

Het vleesch van den walvisch wordt door de bevolking van Roti nimmer gegeten, en in zooverre de uitweiding op blz. 302 op Solor toepasselijk is, kan ik niet nalaten te wijzen op de zonderlinge beschrijving van de walvischvangst der Soloreezen,

¹ Bij *Savoe* heeft eene gelijke vergissing plaats gehad. De inboorlingen noemen het *Hawoe*, in het Maleisch van Timor *Saboe* of *Savoe*, maar nooit *Savoe*. Een eiland *Hoki* is nergens bekend; dat heeft geen andere naam dan *Dana*.

voorkomende in het T. v. N. I., 1849, Deel II, blz. 66, die in waarheid met de bekende Amerikaansche wijze geheel overeenkomt. Het zou trouwens nog al een groot waagstuk zijn, om met acht voet *lange* bootjes, bemand met 6 à 8 man, en een touw van 15 tot 20 vademmen op walvisschen jacht te maken, terwijl het vermoeien van den geharpoeneerden visch, door vasthechting van een groot aantal prauwtjes, wel tot de onmogelijkheden zal behooren.

Nog verdient aanteekening, dat de Soloreezen geenszins den walvisch eten, maar wel de *ikan laroe*, die door de Amerikanen *black fish* wordt genoemd.

De heidenen, waarvan op blz. 303 sprake is, heeten niet *Djintéo* maar *Djentioe*, en de roemah *pamali* niet *soengonetto* maar *songgonitoe*; het offeren zelf heet *songgo*, en de offerpriesters dragen den naam van *manesonggo*. Ook is de naam van *Oesinenoe* voor oppergod alleen tot Timor bepaald, en heet die op Roti *maytoealai*, d. i. de godheid, die boven (den toewakboom) zetelt.

De daar tevens vermelde eedsaflegging wordt alleen gevolgd bij het trouw zweren aan de *Mai-Bapa-Kompani*; onder elkaar zweren zij anders, en slaan een kip den kop af, waarmede bedoeld wordt, dat de persoon, die eene valsche verklaring heeft afgelegd, hetzelfde ongeluk moge treffen.

De wapenen der Rotineezen zijn schietgeweer, houwer en piek, welke laatste *sagai* en niet *assagaai* heet, evenals de houwer *soeni* en niet *soendré* wordt genoemd (vgl. blz. 307). Van schild of boog maken zij geen gebruik, zooals de heer van Lijnden terecht opmerkt, en de beschrijving van pees en pijlen is niet op Roti, maar wel op Solor toepasselijk ¹.

Bepaald karakteristiek is hetgeen op diezelfde bladzijde voorkomt van een dans, die onder den naam van *poekoel gong* bekend is, wat Dr. de Hollander zelfs heeft overgenomen, en die toch nergens bestaat, en alleen doelt op het slaan op de *gong*, dat bij alle vermaken onmisbaar is en onze muziekinstrumenten vervangt, zooals dat met eenige variatie op Java met de *gamelan*, op Manado met de *kolintang* en op Ambon met de *talaboehan* het geval is. Dat de heer Buddingh, die bijna geheel Indië rondreisde, een dergelijke fout maakt, is onbegrijpelijk.

¹ De Saboneezen daarentegen hebben schilden van buffelleder, die zij *taming* (Jav. *tamēng*) noemen.

Het ophangen van de pooten en hoornen der geslachte karbouwen aan het sterfhuis (blz. 308) berust blijkbaar op eene vergissing. Dit toch vindt nimmer plaats, en het ophangen van de hoornen (nooit pooten) geschiedt alleen bij de inwijding van een nieuw huis. Eveneens is het lang boven de aarde blijven van een doode alleen toepasselijk op Timor, waar het lijk niet begraven wordt, vóór dat alles voor het daarbij gebruikelijke feest gereed is; op Roti daarentegen worden de lijken onmiddellijk, en wel onder de huizen op eene diepte van 3—6 voet, begraven.

De vele foutieve benamingen van negorijen, kapen, enz. worden in het vervolg van dit opstel verbeterd: ik wijs hier alleen op *Poeloe Tepoen* (blz. 312), dat *Poeloe Tefoe* heet, en dat de daar voorkomende hoek van *Oësina* niet aan Roti's noordkust voorkomt, maar alzoo genoemd wordt de hoek van Timor vóór straat Roti.

In eene noot op blz. 315 is aangeteekend, dat sommige sawah's met een muurtje van klipsteen zijn omgeven, terwijl de tabaksvelden met bamboezen omheind zijn. De waarheid is, dat men alleen steenen-pagars aantreft om maïs en gierstuinen, en de natte rijstvelden van een levende pagar zijn omgeven, zooals het voor de aanplanting van tabak afgezonderde veld ¹. Die omheiningen zijn echter niet van bamboes, maar daartoe dient de *carcas purchans*, hier *damar Ende* geheeten.

Niet onaardig is de op blz. 317 gegevene verklaring van *toean deik melole*, dat woordelijk beteekent: *mijnheer zoent goed*. Voor *mooi* of *goedvinden* zegt de Rotinees: *nameda mëlöle*.

Verdere bijzonderheden van Dr. Buddingh's reis over Roti en Timor ga ik met stilzwijgen voorbij, omdat de geringe wetenschappelijke waarde duidelijk is, en ieder, die den inlander kent, bespottingen als op blz. 328 voor eene fijne ironie van de inlandsche hoofden zal aanmerken.

Van meer belang zijn de verbeteringen, die ik zal aangeven voor de „Handleiding der Land- en Volkenkunde” van Dr. de Hollander, om reden dit werk zoo algemeen verspreid is en aan de meeste ambtenaren tot grondslag van huine studiën strekt.

¹ De tabak wordt nooit gerookt, maar alleen met sirih gekauwd. Zij is niet zeer sterk, daar zij vóór de drooging wordt uitgewasschen. Tot bemesting der rijstvelden dient vooral schapendrek.

In de eerste plaats komt daarbij de staatkundige verdeeling in aanmerking.

Zeer opvallend nl. is de verwarring, die er heerscht in de opgave der tot de regentschappen behorende kampongs ¹. Bij een onderzoek naar de ware namen, dankte ik aan de hulp van den Heer Rozet, posthouder te *Baä*, (die alle dialecten der Rotineesche taal kent), de ontdekking, dat vroegere reizigers misleid zijn door de tweeledige beteekenis, die de hoofden aan het woord *kampong* geven. Zij verstaan hieronder eerstens de aanzienlijke geslachten en vervolgens eene verzameling van huizen onder een bepaald hoofd, en noemen dan die, waar de Radja verblijf houdt, ter onderscheiding *negeri*.

Ik heb toen de moeite genomen daaromtrent overal een plaatselijk onderzoek in te stellen en verkregen: 1°. de namen der *bobonggi* (ook *bobongi* en *boboki* geheeten) of der voorname geslachten als *radja*, *fetor* en *tomoekoen*; en 2°. de namen der kampongs, welker hoofden als *manek gorok* of *korok* bekend zijn.

Beiden laat ik hieronder volgen ter voorkoming van latere vergissingen en vergelijking met vroegere opgaven, waartoe ik *Baä* als uitgangspunt heb gekozen. Tevens is telkens opgegeven het aantal weerbare mannen in elk regentschap aanwezig, zooals het door bovengenoemden ambtenaar werd begroot bij de vele oorlogen en partijschappen, die hij tijdens zijn langdurig verblijf aldaar bijwoonde. Een huisgezin op 5 leden stellende, krijgt men voor het aantal zielen een totaal van ruim 60,000.

Baä ²

met 400 weerbare mannen.

Bobonggi.

Ene
Modok
Koenak
Soeki

Kampongs.

Baädale
Toendaodale
Batoekapa
Oëteas ³

¹ De verdeeling in *matahari nejek* en *matahari toeroen* wordt alleen in de spreektaal gebezigd, om de ligging dier staatjes aan te duiden.

² Ter hoofdplaats *Baä* wonen nog een twintigtal Mohamedanen, afkomstig van Koepang, die was en padi opkoopt of liever tegen lijnwaden inruilen.

³ *Oë* is het Rotineesche woord voor water, en vele kampongs zijn dan ook genoemd naar de daarbij stroomende beekjes.

Kampongs.

Boenggama

Loloön

Takai

Nee

Oënoas

Oëmaoelain

Oëgela

Toeanatoe

Todan

Ndoedale

Penapoea makalame

Menggilama

Loeaelain

Kokalain

Ndololite

Soekilain

Modok

Tanggaloei

Oëmaodale

TERMANO

met 2000 weerbare mannen.

Bobonggi.

Masahoek

Meno

Leli

Dodanga

Kioekanak

Kotadeak

Soei

Ingondaoes

Oeloeanak

Gofalaik

Ingoebeoek

Deko

Eudae

Ingofao

Kampongs.

Kolilain

Olain

Kotaleleoek

Olalain

Hala

Oëno

Sosadale

Tadabolo

Hoö

Poliamas

Polibongohoe

Peladelelain

Oënitass

Lefemoeni

Bobonggi.

Kampongs.

Botokameng

Ingonaoc

Salpohi

Kodemanen

Lefak

Kade

Boesalate

Baoebofa

Doedikoen

Oëloenggoelain

Oëngelan

Hoeledo

Gelamalole

Poelai

Baoedale

Leli

Hoetoe

Batoengolo

Peto

Poewamata

Oëndoele

Oëbolo

Nitonggoën

Sibolo

KORBAFO

met 700 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Tananggoi

Sani radja

Sani fetor

Inggoesoedi

Kanalain

Kawama

Datik

Mokdale

Mamen

Soëëhoe

Eohoe

Okepado

Kalafaoe

Lamatineoë

¹ Van enkele geslachten zijn ook de namen van zijlinien opgegeven. Ik heb deze niet willen verzwijgen, omdat het kon zijn, dat zij in sommige werken als *kampongs* bekend staan.

Kampons.

Oëkae

Baolain

Ladoelain

RENGGO

met 1000 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampons.

Haontei

Dato

Maladatei

Anakaitei

Kekahoe

Hoerocoin

Bapaikoe

Baramo

Ikoeraä

Baeoë

Tokobatoe

Boesadaelain

Deteasa

Oëbololain

Rarano

Hailea

Noli

Boidano

Oëmatalilo

Oëpocalain

Oëramata

Taboalain

Ikomanoehoeën

Iia

Masindale

Toearaolain

Faä

Niiö

Laäoë

Ikomanoelain

Oesoelain

Ariranilain

Pepela

Kampongs. OĒPAO

met 200 weerbare mamnen.

Bobonggi.

Kampongs.

Inaäi

Seleai-tareboe

Fia

Batoeidoë

Ari

Sotilai

Manoeoë

Petidaen

Ealai

Ornado

Moödale

Boaë

Doëarlain

Oëfi

Ikoerara

Mepei

Batoesodan

Oëdosole

Doeile

Tokowatoe

Foinoeren

BĒLBA

met 1200 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Tarakoko

Noenoë

Lengomao

Oësoeti

Manasea

Oëbao

Kajoë

Noelaina

Moemoek

Mamaloe

Sangi

Foelaä

Lako

Oëmata

Kedati

Oëngeo

Soesioë

Nesoe

Longodale

Kinadale

Kampongs.

Akekala
 Palioë
 Oëhoe
 Haladain
 Kailai
 Tafakehoe
 Boëëain
 Manoepoelai
 Oëinadale
 Osekai
 Poëoë
 Bafanoë
 Oëloeli
 Pokowatoe
 Safocamaoin
 Talitimon
 Kelboekoe
 Ngaoeselain
 Loelipenalai
 Bakoleten
 Ingoepola
 Oëloepoe
 Oësoëkoe
 Oëhena
 Oesoelain
 Tidolean
 Heanoïn
 Lalao
 Toniletén
 Oëngoeni
 Idocoin
 Pao
 Kataletén
 Oëngelen
 Oëlao
 Safetafa
 Lokobili
 Foëoin
 Ingoelilai

Kampongs.

Oefa
Doëmata
Popokedale
Oëboka
Oëoeloe
Oëlain
Kiloetoetoëoen
Batoeläi
Foekadali
Donalbn
Naoöin
Siomo
Lifoeoë
Loenoedale
Batoelain

DIOE

met 200 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Besitein
Laikein
Neontein
Kalintein
Loaktein
Tasiktein
Soloktein
Folantein
Malesitein

Oëoetoe
Kekoain
Boëëain
Oëledo
Oëbeo
Oëbaeck
Betekai
Pepelelain
Kanalaik
Dioedaik

LELENOEK

met 50 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Dongitein
Sakatein

Lineoë
Hakoama

Bobonggi.

Kampongs.

Sinetein

Nabibi

Dalitein

Maloelai

Dapeoë

BOKAI

met 60 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Feaäma

Batoeloetoehoe

Modok

Foëoë

Tidok

Manoekiodale

Ganiama

Benggoebela

Sani

Batoelilok

Masahoe

Kekasele

Fengolen

Meakon

Oënoesa

Batoemasik

TALAË¹

met 200 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Ingooë

Solooë

Doenikama

Oënoesa

Koeloeteëk

Seda

Siokaiteëk

Batoemanoepoeik

Kioekana

Oëkea

Masahoe

Oësoelai

Nitanalai

Ingoelena

Kopeda

Loëoin

Koeaoïn

Boloöi

Gaëlilo

¹ Talaë is de hoogst gelegene plaats op Roti, $\pm$ 400 voeten boven de zee: het dauwt daar zeer sterk, en des nachts kan het er soms vrij koud zijn.

KEKA

met 200 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Solotei
Lengatei
Baloetei
Damitei

Kolioin
Aiseledalëk
Daëloni
Lengoehoe
Ioeoin
Makahoë
Mokdale
Dateboela

LOLE

met 700 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Hoeaoempoen
Tasitein
Hademongama
Moela
Foëtein
Badoleon
Masahoe
Foeadale
Poelimatein
Oendaobaëtein
Koeli
Kasoe
Koalain
Tetematein
Kalentein
Noendi
Sandi
Oëfampa

Bebalein
Noanadale
Fongka
Bitodale
Kampafoelat
Seëckama
Felai
Aililo
Menggi
Bandoe
Oëlangga
Kolobolong
Toeaboena
Toewaë
Emboli
Doekedale
Lasoeama
Oëfik
Oëlolok
Laloedale
Toealalan
Helebei

Kampongs.

Denggalate
 Oëteas
 Adikama
 Naoetasi
 Soka
 Danolain
 Lebianan
 Soëk toeana
 Loeasio
 Sinelondi
 Foeakdale
 Timoelasi
 Inggoebeoek
 Namodale
 Dampo
 Lotoe
 Soemoën
 Manahelo
 Dioe
 Daëhoetilain
 Nakawatoen
 Batoelain
 Isitoea

Ti

met 1000 weerbare mannen.

Bobonggi.

Henoelaë
 Boeraläë
 Sabalaë
 Gaoepandi
 Tolaoemboek
 Meoleok
 Kolek
 Sandi
 Kanaketoe
 Soea

Kampongs.

Danoheo
 Oëbo
 Oëseli
 Kotabeoek
 Saëaoen
 Roioën
 Meoain
 Ombok
 Dewaina
 Gaoek

Bobonggi.

Kampongs.

Leë
Moesoehoe
Kona
Landoe
Moöioemboek
Mokaleok
Langgalodo
Bibimane
Feosoroe
Kekadoeloe
Manadato
Nalefeo
Todefeo
Danafeo
Mesafeo

Dilamina
Oëmboek
Oëbatoe
Oëno
Mongkak
Batoenaroek
Oëlasin
Olibaë
Liloin
Bokak
Deranitan
Batoengoeis
Oëderas
Belaoën
Soenoesa
Laloekoën
Oëkeneka

DELA

met 400 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Sedefeo
Tasimesa
Batoemesa
Kaifeo
Batesede
Omba
Sandaoempoe
Giriteë
Laimedoe
Roa
Haoeoi
Paädale

Fi
Sedemaoe
Teteana
Hehenet
Loetililo
Soandaoe
Dander
Tasimamo
Edaoeën
Sedeoën
Toenggaoën
Aras
Boa
Fimo
Oëmoeti
Teteata

Kampongs.

Dorowonggo
Hoeana
Oëhela
Tocaneo
Boenioë
Oëfoë

OëNALE

met 1300 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Tarahanidi	Boeëai
Tarahaniona	Bocamo
Roa	Eahoe
Ait	Difati
Mandali	Tongga
Paädale	Bata
Haoëoi	Naleoin
Oinaleana	Toëelon
Anoendao	Nonggo
	Ladilaoe
	Soeioin
	Soekio
	Oëarek
	Saë
	Latiana
	Baleti
	Olit
	Oëdai
	Fedon
	Oëlolot
	Ginoën
	Fetofeo
	Haoesaoet
	Lenoë
	Menoama
	Manggis
	Saneoën

Kampongs.

Kampongs.

Bombora

Mambota

Hocana

Oënitás

Oëbela

Oëname

Tocana

Soniama

Hocana

Oëine

Oëlos

Oëa

Oëlalao

Oëmal

Maomaoe

Lidor

Rina

Kampongs.

Lolong

Hocana

Gonggo

Hocana

Lodano

Hocana

Inggoeseti

Hocana

Oënbao

Hocana

Inggoelodo

Hocana

Noensoemba

Hocana

Toeasafoe

Hocana

Gajama

Hocana

Soeimo

Hocana

Balas

Hocana

Rima

Hocana

Ade

Hocana

Bandoet

Hocana

Manggamoeroe

Hocana

Manoeborek

Hocana

Inggoetenoele

Hocana

Lolofeo.

Hocana

DENGKA

met 2200 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Henoetei

Loetoemaoe

Lanitei

Hoendihoe

Boeitei

Daoc

Saoetei

Manamolo

Sainte

Oëpapan

3^e Volgr. IX.

Bobonggi.

Kampongs.

Boesaleo

Boai

Baoeleon

Manggi

Leseleo

Elo

Todan

Tasioë

Fando

Boloë

Loena

Toenaloekei

Loesitei

Leoana

Oëtoetoeloe

Medi

Kailain

Lendoeoin

Randeoë

Deoeama

Toeatolok

Modosina

Oënbo

Danoëmbao

Oëtoembi

Inggoemengge

Lompodano

Oëfatoe

Inak

Faiana

Feama

Noas

Lobeama

Temas

Moendek

Danoana

Genioën

Lidoron

Gonggo

Ledomatar

Oëinggoe

Doëlete

Teloenoeloe

Loetoelai

Oeël

Fatoenao

Toetoebatoe

Tolama

Oëbole

Andalafoe

Holotoela

Lasilar

Oëdai

Kampongs.

Henoelain

Laki

LALAIN

met 18 weerbare mannen.

Bobonggi.

Kampongs.

Bobo

Oösemboka

Loedoe

Tiloenisi

Belolimpe

In verband met het vorige verdient dan ook de aandacht, dat de *tomoekoën's*¹ geen kamponghoofden zijn, (deze heeten *manek gorok*), maar een bepaald aantal kampongs onder zich hebben, wier zaken zij echter nooit alleen, maar slechts gezamenlijk mogen beslissen. Dat zijn nl. die kampongs, waar hunne familiën verblijven, want zij treden in den waren zin des woords als familiehoofden op. Bovendien zijn zij de tusschenpersonen, die de bevelen van den Radja aan de kamponghoofden overbrengen.

In het bedoelde werk van Dr. de H. worden de huizen gezegd als deels van denzelfden vorm als die op Timor, deels meer op de Maleische wijze gebouwd te zijn. Of de laatste naam goed is voor met den grond gelijke huizen, wil ik niet beslissen: op Roti noemt men de zoodanige *roemah Mangkasar*². De conische vorm der Timoreesche woningen wordt echter nergens aangetroffen. Op Roti zijn de huizen op palen gebouwd, met houten vloeren en omwanding, welke laatste behalve de deuropening geheel gesloten is. Men vindt er tevens een zolder in, en zij zijn gedekt met een dak van gawangbladeren of alang-

¹ De ware naam dier hoofden is *tomoekoën* en niet *tamoenggon*, zooals de zendeling Jackstein in DL XX van het Tijdsch. Bat. Gen. opgeeft. Op *Saboe* heeten diezelfde hoofden *tamoegoe*; ook dáár zijn zij familie- en geen dorpshoofden.

In die «Notizen» is ook eene minder juiste voorstelling gegeven van de verhouding tusschen *Radja* en *toewan tanah*; het bewaren van den stok met de daarover medegedeelde formaliteiten vindt slechts bij hooge uitzondering plaats.

² In 't Bat. Mal. is *r. mengkasar*, een hoog huis. (Vide Bijdrage blz. 4).

alanggras, dat tot op twee voeten van den bodem reikt, zoodat men er nauwlijks onder heen kan zien. De ruimte onder het huis dient tot begraafplaats der lijken.

Als aanvulling van wat omtrent de voedingsmiddelen is aange- teekend, moge dienen, dat de meest aangeplante padi-soorten zijn: *padi Saboe*, met 5 maanden groeitijd: de korrel is klein, plat, donkerbruin van kleur. Ontbolsterd vertoont zij zich bruinrood.

p. Ekoëro, met 3 maanden groeitijd: de korrel is klein, lichtgeel van kleur.

p. Mangkasar, met 6 maanden groeitijd: de korrel is middelmatig groot, donkergeel van kleur met bruine naaldjes.

p. Boegis, met 4 maanden groeitijd: de korrel is klein en dik, met lichtgeelen baard.

p. Baëkoei, met 3 maanden groeitijd: de korrel is lang en smal, donkergeel van kleur met bruine vlekken.

p. Anekase, met 3 maanden groeitijd: de korrel is middelmatig groot, het hulsel vuilwit.

p. Enggris, met 5 maanden groeitijd: de korrel is klein, plat en breed met lichtgeelen baard. Benevens 3 glutinosasoorten:

p. Oëkoa, met 6 maanden groeitijd: de korrel is middelmatig groot, het hulsel lichtgeel.

p. milak, met 3 maanden groeitijd: de korrel is groot, breed en vuilgeel van kleur.

p. poeloet Mangkasar, met 4 maanden groeitijd: de korrel breed, het hulsel roodgeel van kleur met witten baard.

Voorts komt ook hier de *Sorghum* vulgare onder den naam van *djagong Rote* voor; tevens wordt een *sesamum*-soort gegeven, bekend onder den inlandschen naam van *lena*.

De *dele* (*Coax* sp.) wordt slechts op zeer enkele hooger gelegen punten als b. v. te *Talaë* geteeld; elders vindt men slechts de *dele oetan*, waarvan de vruchtjes, door de kinderen tot snoeren aangeregen, om den hals gedragen worden.

Gierst (*panicum*) heet in het Maleisch *botok*, in het Rotineesch *betek*; daarvan zijn nog een paar soorten als *botok poeloet* bekend.

Het voornaamste voedsel van den Rotinees is echter suiker en toewak van den lontarpalm. Ter verkrijging van de laatste wordt de vrouwelijke vrucht afgesneden, vervolgens om de drie dagen drie malen daags goed geknepen, waarna het sap er uitloopt. Deze bewerking noemt men *iris toewak*. Door vermenig- ging van de gegiste toewak met dronkenmakende plantaardige

middelen, krijgt men de *laroe*, terwijl de suiker door enkele uitdamping wordt bereid.

De vermaken der Rotineezen bestaan vooral in dansen, als *leno* (beter *lendo*) en *foti*, waarvan de eerste met het Javaansche *ronggeng*, de tweede met het Moluksche *tjakalele* geheel overeenkomt: bij beiden wordt opophoudelijk op de gong geslagen, om de maat aan te geven, en van daar dat dit *poekoel gong* voor een afzonderlijken dans is uitgemaakt.

Het zingen geschiedt meestal door beide seksen, die, in een grooten kring geplaatst, zich langzaam in de rondte voortbewegen; de meest bekende zangwijzen zijn *kebalai* en *bobone* (niet *bobaneh* en *lendo*), ofschoon de variaties daarop tamelijk veelvuldig zijn. Gewoonlijk zingt er één voor en vallen de anderen met refrein in, somwijlen een octaaf hooger.

Andere volksvermaken zijn:

1o. het *foti ndale*, of wedrennen van paarden binnen eene vlakte, *hoes* genaamd, die van de omgeving met een steenen muur is afgesloten. Gewoonlijk gaat dit gepaard met luid geschreeuw en het afschieten van geweren, om de paarden aan te vuren.

2o. het *tati noh* of *potong kalapa*, waarbij een kalapanoot op een staak ter hoogte van een el wordt gestoken, en eerst de Mai-Bapa-Kompani en vervolgens andere negorijen en kampongs worden opgeroepen, om hunne bedrevenheid te toonen in het afslaan van het uitspruitsel.

3o. het *metingga* of *mefiti*, waarbij de partijen hunne bedrevenheid moeten toonen in het toebrengen van schoppen, en daartoe twee aan twee of met ééne hand of met beide handen elkaâr vasthoudende, hunne tegenpartij hevig schoppen, hetzij rechtstreeks, dan wel half cirkelsgewijs het lichaam achterwaarts slingerende.

Deze vermaken vinden alleen plaats bij gelegenheid van het z. g. nieuwjaarsfeest, dat eenmaal 's jaars gedurende 2 of 3 dagen gevierd wordt, en waarvan de tijd voor elke negorij verschilt. Het schijnt dat hieraan eene dankzegging voor den voordeeligen oogst of voor het invallen van den goeden moeson ten grondslag ligt, waarvan de ware beteekenis sedert de invoering van het Christendom grootendeels is verloren gegaan.

Van de taal is nog weinig bekend. De heer Heijmering maakte daarvan eene woordenlijst, die, opgenomen in den 8en jaargang van het Tijdschr. v. N. I., voor een enkel dialect vrij nauwkeurig is.

Zooals ik van den heer Rozet en eenige meer ontwikkelde hoofden vernam, zijn er in het geheel zes dialecten van de Rotineesche taal en wel;

één van de staatjes *Ti*, *Lole* en *Baä*;

één van *Termano*, *Talaë* en *Keka*;

één van *Korbafo*;

één van *Landoe*, *Rënggo*, *Oëpao*, *Bëlba*, *Dië*, *Lelenoek* en *Bokai*;

één van *Dela* en *Oënale*; en

één van *Lelain* en *Dengka*.

Dit verschil is vermoedelijk het gevolg van de afscheiding der kleinere staatjes, wat o. a. voor *Dela* uit *Oënale* en *Lelain* uit *Dengka* nog zoo lang niet geleden is.

Ten aanzien van de omringende eilandjes heerscht er eene groote verwarring, door *Landoe* aan de noordkust als een afzonderlijk eiland op te geven. Dit regentschap is wel degelijk aan het overige *Roti* verbonden door een strook lands, die bij springtij en in den regenmoeson onder water staat.

Wil men nu dat gedeelte wegens die tijdelijke afzondering een eiland noemen, dan kan het toch nooit gezegd worden onbewoond te zijn, daar het staatje *Landoe* met al zijne kampongs daarop is gelegen, en ook naar het zuiden door die strook geheel begrensd wordt, zooals op de kaart van Melvill van Carnbée onjuist is aangeteekend. Op deze laatste komt als noordkaap *Tandjong Nakasa* voor; ook dit is verkeerd; men heeft in het noorden twee kapen, een oostelijke, *Tandjong Mondo*, en een westelijke *Tandjong Poekoe Afoe*.

Van de andere eilandjes behooren *Bibi* of *Noesa Bibi* tot *Landoe*; *Ajana* en *Noesandoe* tot *Dengka*; *Noese* tot *Oënale*; *Doö* tot *Dao*; *Dana*, *Noesalai*, *Landoe* en *Noesamanoek* tot *Ti*, terwijl *Heliuna* slechts een rots in zee is. Op de twee laatste wonen menschen van het staatje *Ti*. Ten slotte deel ik hier mede, dat omtrent het nabijgelegen *Samao* in de meer genoemde handleiding de naam *Koerong*, voor het geheele eiland opgegeven, slechts een kaap is; dat er geen kampong *Sisi* bestaat, maar vermoedelijk *Tandjong Hansisi* bedoeld wordt, en het eilandje aan de zuidkust niet *Teboes*, maar *Teboein* heet.

Ambon, 20 Nov. 1873.

DE CLERQ.